

gaat. Hoe langer zoo meer neemt die een persoonlijk karakter aan, zegt hij in 1885.

„Persoonlijk in drielei zin.
Vooreerst, doordien ze, gelijk nog onlangs, de hoogleraar Dr Gunning, almeer het persoonlijke in den mensch, waar de Heilige Schrift, o, zoo weinig van weet of spreekt, tot het machtig motief voor heel hun theologisch oratorium kiezen.⁵⁷⁾
Ten tweede: doordien ze niets zoo euvel duiden, als dat men de personen hunner woordvoorders aan de gemeente als niet-gereformeerd voorstelt.

En ten derde, doordien hun bestrijding van de gereformeerden bijna geheel opgaat in het waken van kwaad vermoeden omtrent de oprechtheid, de fatsoenlijkheid en de solidariteit van de personen hunner tegenstanders.”

Deze drie feiten volgen met logische noodwendigheid op elkaar: „een richting, die van den objectieven grondslag afleed, en haar eigen steunpunt in het persoonlijke zoekt, die moet wel de persoonlijke vroomheid van haar geestverwanten hooghouden en omgekeerd de persoonlijke verkeerdheid van haar tegenstanders althans waarschijnlijk maken.”⁵⁸⁾

Welnu, overal in den strijd der Irenischen komt dit persoonlijke angstig voor den dag. We willen enkele staaltjes ervan weergeven. Na zooveel jaar kan dat zonder bitterheid geschieden. En voor 't verstaan van Kuypers strijd is het weten van dit alles noodzakelijk.

Toen Kuyper in 1878, rustig, met overvloedig bewijs, de innerlijke verdeeldheid der orthodoxe groep had getoekend, barstte een ongekende woedelos. De eenheidswaan mocht niet verscheurd! En Kuyper moest schrijven: „Er zijn wespen uitgevlogen, . . . wespen die letterlijk hun best doen om vinnig te steken. . . Is dat niet droef en ergerlijk?”⁵⁹⁾

Het streven der Gereformeerden op elk terrein werd verdacht gemaakt en gehoond.

In een van zijn toespraken noemt Van Oosterzee dat streven het inbegrip van al wat partijzuchtig en afkeurenswaardig is. En op een vergadering van de Evangelische Alliantie in Bazel geeft hij er een onware en hatelijke caricatuur van.⁶⁰⁾

Als Prof. Valeten in 1880 de lessen aan de Rijksuniversiteit opent, dan durft hij beweren: „daar is veel te zeggen tegen de wijze van optreden der Gereformeerde partij, tegen haar verdachtmaken van andersdenkenden, hare groote woorden en innerlijke onwaarheid.”⁶¹⁾

Zelfs liet Prof. Kruijff de gelegenheid van het onthullen van een grafmonument voor Prof. van Oosterzee niet voorbijgaan, om de Geref. richting te lozen. We vinden daarin deze passage: „neemt zelf al dat tengevolge van allerlei partijdrift de leus hi. . . der geschreven (Christen is mijn naam, gereformeerd onder menschen mijn bijnaam — een leus van Van Oosterzee. C.V.) voor een pooze worde omgekeerd, zoodat Christus achter de vaders uit de zeventiende en achttiende eeuw komt te staan, enz.”⁶²⁾

Maar het ruwste is wel wat we vinden in „De Heraut” nr 211, waar Kuyper het volgende schrijft:

„Een Christelijk blad heeft durven schrijven, dat het daarom week aan week zoo grofweg met bonken steen naar de gereformeerden smeedt, omdat de gereformeerden (enkele goeden niet te na gesproken) rechtstreeksch goddeloosheid en zedenbederf in het land bevorderden.”

In het bijzonder moest de Vrije Universiteit het ontgelden.

Van Toorenenbergen zag in het weer opleven van een onverwaterde Gereformeerde theologie niet minder dan een ramp. En dat was een man, die zichzelf „Gereformeerd” noemde!⁶³⁾

Valeten spreekt van een „schijn-universiteit”.⁶⁴⁾ Als nog onzeker is, waar de Vrije Universiteit zal gevestigd worden, schrijft Bronsveld het volgende in zijn Kroniek:

„Het verwondert mij, dat de Vereeniging nog niet weet, waar haar school zal gevestigd worden. Natuurlijk niet te Utrecht, waar allicht haar kweekelingen iets proeven konden van de „vergiftigde spijze”, welke daar wordt aangeboden. Groningen is wel wat verre. Nu blijven Amsterdam en Leiden. De beeren zullen zeven kiezen moeten. Maar, in hun plaats, zou ik allen schijn vermijden willen, dat hun onderwijs eenige aanvulling zoekt of bedoelt van een staats- of stedelijke universiteit. Zoodat gij weet, mijn lezer, is het stelsel van aanvulling ten vorigen jare zoo heftig mogelijk bestreden geworden. En nu schijnt men het plekje te zoeken, dat de meeste voordeelen afwerpt door zijn betrekking tot een rijks- of stadshoogeschool. Om alle verdenking af te weren dat men in eenig opzicht aanvulling wenscht — zou de te stichten school

In dit artikel komt Dr Kuyper zelf aan 't woord!

Zou een „Kuyper-nummer” volledig zijn als we „our masters voice” niet hoorden?

We zullen hem daarom alleen een beetje inleiden en soms een beetje uitleiden — maar 't is uitsluitend om zijn woorden te doen.

En 'k weet zeker: U zult verbaasd staan over zooveel onverwachte, interessante, pikante, profetische uitspraken!

De humor ontbreekt niet, evenmin als de bekende historie, ge weet wel, die zich steeds herhaalt.

We hebben voor dit artikel alleen geput uit oudere, weinig bekende, publicaties van Dr Kuyper.

verrijzen moeten in het hart der Veluwe. Daar had men dan tevens de oude, geijkte schrijvers bij de hand, uit wie enkelen tegenwoordig een dusgenaamd Gereformeerd dialect aanleeren. Ik weet dat „De Standaard” deze woorden „weergaloos scherp tegen broeders” zal noemen, enz.”

Dr Kuyper neemt het stuk over in „De Heraut” en plaatst er dit onderschrift onder:

„Wat „De Standaard” aan deze woorden vindt, weten we niet. Ons dunkt dat ze niet zóózeer „weergaloos scherp tegen broeders” zijn, als wel compromitterend voor den belijder van Jezus, die ze het ontglippen aan zijn pen.”⁶⁵⁾

En als de Universiteit geopend is, volgt déze tirade van denzelfden doctor theologiae:

„Dr Kuyper heeft op 20 October het voor aller oog bestaan, zich los te scheuren van zoovele mannen, die tot beden het vertrouwen der gemeente hadden en door wie menigeen was geleid tot Christus. Het kan niet anders, zoo zegt hij; er brandde een vuur in zijn binnenste; hij moest. — Welnu. Als een oordeel dan komt deze school, als een oorzaak van een onverzoenlijken strijd tusschen hen, die op den 20sten October hebben gejubeld, en allen, die toen hebben gezwoegen of zich bedroefd hebben. Of tot dien prijs de „Vrije Universiteit” niet duur, niet te duur is gekocht?

„Ik zeg hierop geen neen!”⁶⁶⁾

Zoo dorst een man schrijven, die wist hoe Dr Kuyper de eenheid der broederen had gezocht. Bij Bronsveld zelfs geen enkel waardeerend woord voor de moed en volharding, de liefde en offervaardigheid die in het stichten der Vrije Universiteit openbaar werd.

Hoe fel dit alles ook is, het haalt niet bij wat de bekende Ds J. van Dijk Mz., de leider der Doetinchemsche Inrichtingen, den volke kwam verklaren. Deze verzekerde n.l., dat die Universiteit was „een geesels dien de rechtvaardige God tijdelijk duldt” als straf voor veler zonden.⁶⁷⁾

Natuurlijk moest Dr Kuyper heel harde stooten verduren.

Toen Kuyper in Amsterdam over de Uitverkiezing preekte, hield een liefhebbende collega een „tegen-preek”, waarin hij verklaarde, dat wie het „Christus voor allen” loochende, vervloekt is.⁶⁸⁾

Bronsveld verklaarde publiek, dat het Kuyper niet te doen was om een herleving van de Gereformeerde Theologie, maar om het „professor-spelen”. Hij kon Kuyper „moelijk meer als een broeder beschouwen”, want deze leefde van „miskennis en verdachtmaking”.⁶⁹⁾ „De Heraut” was z.i. een blad, dat mensvergoding kweekt en de kerk verwoest.⁷⁰⁾ En als Kuyper de dissertatie van Dr Wagenaar over „De Afscheiding” roemt, dan is Dr Bronsvelds oordeel gereed: het was „vleierij, welke boosaardige bedoeling voor niemand een verborgenheid was”.⁷¹⁾

Kuypers voortdurende kritiek op de Schriftaanranding der Irenischen noemde Prof. Valeten „aanklachten uit motieven voor ieder doorzichtig, in oogenblikken van hartstocht geuit”.⁷²⁾

De kroon op alles levert evenwel Dr van Gheel Gildemeester, die koelbloedig neerschreef, dat Kuypers geschrijf „goede lectuur is voor een gesticht van krankzinnigen.”

Ook Kuypers medewerkers moesten het ontgelden.

In 1878 hield Dr Hoedemaker een rede over „De Reformatie en de Gereformeerde Kerk”. Hij betoogde daarin, dat de Gereformeerden geen partij waren, maar de kerk zelve zijn. Toen barstte weer Bronsveld los: Hij noemde dit een „gruwel”, „perfidie”, „een verkrachting van broederzin”, „een verkrachting van alle loyaliteit”.⁷³⁾

Ook Prof. Rutgers, de edele, rechtvaardige Rutgers, kreeg van deze modder zijn deel. Na een debat op de Meeting der Vrije Universiteit, in 1882 te Leeuwarden gehouden, waar Prof. Rutgers be-

KUYPERIANA.

Nog één ding: Dit artikel had heel makkelijk honderd-maal zoo lang kunnen worden.

En daar gaat te dan!

Dr Kuyper was volop „negentiende-eeuwer”.

Van top tot teen was hij een figuur uit de nieuwste geschiedenis. Hij voelde zich thuis in zijn aera en wilde juist in zijn tijd het Calvinisme weer tot bloei brengen. Hoor maar naar wat hij aan Prof. Harting schrijft in een open brief („Heraut” No. 330):

Uw voorstelling, als voelde ik zelf al het hopelooze, dat in elk oproeien tegen den stroom der moderne

toogd had, dat hij in de onderwerping van Geref. candidaten aan het bestaande proponentsexamen, niets anders zag dan een formaliteit, daar alleen de hoeveelheid kennis wordt gekeurd, noemde Ds Buitendijk hem in het „Wageningische Weekblad” een jesuït, een oneerlijk, niet conscientieus, onchristelijk man, een vriend van slinksche wegen en goddelooze practijken.⁷⁴⁾

Dan, als zijn vriend en broeder zóó wordt behandeld, dan kan Dr Kuyper zich niet inhouden! En in diepe verontwaardiging slingert hij den bitteren Irenischen het volgende vonnis toe:

„Volkomen afwezigheid van waardeering, grofheid op grofheid; ontaardende in hoogst laakbare personaliteit; een verdrinken van alle hooger motief in gronden van gemakzuchtige utiliteit; en boven en behalve dat alles een zelfs niet laten doorschemeren van eenige studie der quaestie, dien naam ook maar van verre waard.

En dat overkomt u van mannen, die om u die onleeflijkheden toe te werpen, zich plaatsen aan den voet van het Kruis van Hem, die zelfs voor zijn bitterste tengers om vergeving tot den Vader bad.

Dat wordt u aangedaan door mannen van fatsoenlijke ontwikkeling, zelfs van classieke studiën.

Die pijl vliegt u toe van den kant van mannen, die om zooveel leeders en goeds als in hen uitblonk, een deel der liefde wonden van uw hart.

Ja, sterkst nog, zoo gansch onchristelijke polemiek druppelt tegen u van diezelfde vingers, die verzoenend worden toegestoken naar wie o, zoover reeds op den stroom der ontkenning adreef.

Is dit verschijnsel niet droef? Is het geen veeg teeken voor de geestelijke veerkracht eener groep, die zich te zwak gevoelt, om zoo onedel wapentuig te laten rusten? Maar ook, moet er in den naam van Jezus niet om uitbranding van dit euvel geboden, zelfs bij hen, die er thans hun pen weer door ontsierden?

Men zie toch wel toe!

Het wordt in irenische kringen niet meer voor zonde gerekend, zich met vleeschelijke bitterheid en onheilige vinnigheid slag op slag en keer op keer uit te laten over de leidende broederen onder de gereformeerden.

Schriklijke dingen zouden we kunnen verhalen van de zondige woorden, die anders o, zoo lieve en zachte menschen zich zonder schamen of blozen veroorloven, zoodra zekere namen ook maar genoemd worden.

En nu, laat men in gereformeerde kringen vrij het oor te luisteren leggen, en het dan openlijk zeggen, of daar onder de beteren ooit op zoo bittere, vleeschelijke, minachtende wijze over de irenische broederen gesproken wordt, als men het onder hen over ons doet.

Waarom dit?

Acht men dan in irenische kringen dat de leidende broederen der gereformeerden verworpingen zijn, tegenover wien alles geoorloofd is?

Zie, onder gereformeerden kan men telkens de droeve klacht over de afwijkingen der irenischen vernemen, over hun laten varen van een stuk der waarheid en over hun gevaarlijke denkbeelden; maar hun personen gaan in ere uit, en waar Gods alleen het oordeel toekomt, oordeelen wij, except over de belijdenis nooit.⁷⁵⁾

Wij zijn aan het eind gekomen van onze schets over dit sombere moment in Kuypers grooten levensstrijd.

Op de beslissende momenten van zijn leven stonden de broeders tegenover hem en bevochten hem het felst.

Wat zou er geschied zijn als allen elkander hadden gevonden in de eene worsteling van Jezus Christus tegen het rijk van duisternis en leugen!

En toch — we verwonderen ons niet.

Zoo is het altijd geweest in 's Heeren Rijk en 's Heeren Kerk.

De leugen en de dwaling worden dan pas gevaarlijk, als ze vat krijgen op hen, die in de kerk zijn, als ze heerschen gaan in „broeders”.

En zoo wordt dit brok levensgeschiedenis van Abraham Kuyper de openbaring van een angstige werkelijkheid in de levensgeschiedenis van Christus' kerk.

C. V.

74) „De Heraut”, No. 239.

75) „De Heraut”, No. 245.

58) „De Heraut”, No. 377.

59) „De Heraut”, No. 13.

60) „De Heraut”, Nos. 47, 92, 95, 96, 97, 98.

61) „De Heraut”, No. 155.

62) „De Heraut”, No. 347.

63) „De Heraut”, No. 48.

64) „De Heraut”, No. 155.

65) „De Heraut”, No. 96.

66) „De Heraut”, No. 152.

67) „De Heraut”, No. 215.

68) „De Heraut”, No. 50.

69) „De Heraut”, No. 49.

70) „De Heraut”, No. 43.

71) „De Heraut”, No. 155.

72) „De Heraut”, No. 355.

73) „De Heraut”, No. 57.

levensbes
van mijn
ik tamelij
mij zoo g
per spoor
de nachte
zicht de
door ons
wel gevoe
thuis; ik
in het ha
ik aan h
trouw te
Maar
en naar
weg zou
aan ande
in altoos
schap o n

Kuyper
Naar hij z
jaar geduur
nisme ten v
Ja, Kuyper
„Heraut” I

Zelden
waar woo
formeerd

Welnu,
B. dit se
misschien
helder lie
methode
kunst, m
zuivere li
dere ontv
ga er zek
Wij voe
geheim v
dat veel v
ten ontva
noch ook
Synode
beroepen
Woord, b

Het leven
Meermale
is het altijd
beginselen
Maar bij
weg anders
Hoe in 188
hij eenmaal
gekomen”,

Want
toch? I
mag geve
naar sua
met al z
worden, e
nen, waar
dier stille

Ik heb
De stud
mijn krac
mental ja
is het al
dat ik ee
Dogma
arbeid be
uit het W
Hooger
Persoor
goed afge
heeler hat

In den tij
dat Kuyper
de, die hier
Op een tij
van 24 Feb

Telkens
stroomen,
verklaard
Reformatie

Dit boe
Het zou
zang sten
openbaar
verwekt h
Daarin
de Heere
volk rijk
en dat er
de kerken
vlammen
Maar h
Het kilt
Wij alth
toe werke
maar die
toe gebrui

Geestig wi
In 1878 oe
van Prof. Va
bevestigd wa
tons schrift
oratie had g
Rusteloos
critiek, telk
randde.
De woede
grenzenloos.
Naar aanle